

Щодо підсумків участі президента США Джо Байдена у самітах Великої сімки (G7), НАТО та США-ЄС під час свого європейського турне 11-16 червня ц.р.

О. С. Александров, завідувач відділу зовнішньої політики

В. В. Орлик, к. і. н, головний консультант відділу зовнішньої політики

О. О. Давимука, головний консультант відділу зовнішньої політики
центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

Висновки

1. Завданням самітів G7, НАТО та США-ЄС було продемонструвати завершення періоду «односторонньої політики» США, відродження міжнародного альянсу провідних демократій держав світу та його здатність здійснювати глобальне лідерство, їх консолідацію на основі американського бачення глобальних перспектив.

2. Головним підсумком європейського турне Дж.Байдена є забезпечення публічної підтримки зовнішньополітичного та безпекового курсу нової адміністрації США у підсумкових документах самітами G7, НАТО та США-ЄС:

- колективні зусилля та вироблення спільних підходів щодо взаємодії з Китаєм за умов глобальної конкуренції, стримування експансіоністської політики КНР, рішення щодо подальшого розслідування причин виникнення пандемії COVID-19;

- боротьба з глобальними кліматичними змінами і запуск «зеленої революції»;

- оновлення і зміцнення світової демократії, що перебуває під загрозою через зростання авторитаризму та використання недемократичними режимами недобросовісної конкуренції, дезінформації, корупції, порушення міжнародних правових норм тощо;

- активізація і модернізація потенціалу глобальної мережі союзництв і партнерств як визначального елемента американської зовнішньої стратегії заради перемоги у новому глобальному протистоянні із авторитарними суперниками;

- стримування дестабілізуючої діяльності Росії, недопущення її втручання у внутрішні справи демократичних держав та одночасне збереження можливості ведення з РФ діалогу та співпраці у питаннях глобального порядку денного, що становлять обопільний інтерес;

- необхідність узгодження консолідованої позиції світової демократичної спільноти щодо протидії загрозі, яку несуть регіональному і глобальному порядку Іран, Афганістан, Північна Корея;

Зміна напрямів зовнішньої політики нової американської адміністрації була схвально сприйнята партнерами та союзниками США, всі американські ініціативи були ними підтримані та знайшли відображення у рішеннях самітів.

2. Тема України порушувалась американською стороною на всіх самітах та під час всіх спілкувань Дж.Байдена с пресою. У своїх заявах американський президент визнав збереження суверенітету та територіальної цілісності нашої держави «червоними лініями» у політиці США на російському напрямі. Водночас **американський лідер чітко дав зрозуміти що реалізація євроатлантичні устремлінь України не буде форсуватися з його боку та не розглядається як справа найближчого майбутнього.**

3. Рішення всіх самітів щодо України містять практично тотожні формулювання, а саме:

- вимогу до Росії припинити агресію проти України, вивести війська з її території і діяти у межах Мінських домовленостей та Нормандського формату;
- підтримку територіальної цілісності і суверенітету України;
- сподівання на продовження в Україні реформ, спрямованих на верховенство права і захист прав і свобод людини.

4. Захід продемонстрував єдність позиції щодо дальшого розвитку відносин з Росією. Учасники самітів підтримали запропонований США подвійний підхід до розвитку відносин з РФ, який передбачає з одного боку відмову від націленості на конфлікт з нею та пошук можливостей співпраці у сферах взаємовигідного інтересу, а з іншого – готовність жорстко відповідати на деструктивні дії російської сторони.

5. У ході саміту НАТО Україна отримала такі сигнали:

- підтвердження рішення саміту в Бухаресті в 2008 р. щодо перспектив приєднання до Альянсу шляхом виконання ПДЧ;
- необхідність продовження реформ, заявлених у Річних національних програмах під егідою Комісії НАТО-Україна, а також інших системних демократичних трансформацій для подолання корупції та неефективного управління, які підривають демократію, верховенство права і економічний розвиток

(важливість цього особливо підкреслюється в спільній заяві країн-членів НАТО);

- важливість використання у повному обсязі наявних можливостей щодо покращення оперативної сумісності з НАТО в контексті існуючих і майбутніх ініціатив.

6. З огляду на довготривалість процесу приєднання України до НАТО, вважається за доцільне забезпечити подальший розвиток стратегічної співпраці зі США, зокрема шляхом підготовки та підписання з американською стороною двосторонньої безпекової угоди.

11-16 червня ц.р. президент США Джо Байден відвідав Європу у своєму першому зарубіжному турне, взявши участь у самітах «Великої сімки» (G7), НАТО, США - Європейський Союз, та провівши низку двосторонніх зустрічей із зарубіжними лідерами. У Білому домі напередодні зазначали, що поїздка Дж.Байдена передусім спрямована на об'єднання західних демократій проти авторитарних систем у Росії й Китаї.

Ця поїздка символічно розпочалася із зустрічі з прем'єр-міністром Великої Британії Борисом Джонсоном у британському містечку Карбіс-Бей, де згодом відбувся саміт G7. Головним її підсумком стало підписання оновленої *Атлантичної хартії*¹, - декларації про принципи взаємин між двома державами після Брекзиту, в нових умовах «набагато складнішого глобального ландшафту» та «суттєвих транснаціональних загроз у вигляді змін клімату, економічних і технологічних викликів». Підписання даного документу напередодні саміту G7 стало недвозначним сигналом про *спільність позицій* Вашингтону і Лондону з основних питань глобального розвитку.

1. Підсумки саміту Великої сімки

Перша за два роки зустріч лідерів G7 в очному форматі пройшла в закритому режимі 11-13 червня ц.р. під гаслом британського головування *Build Back Better* (відновити краще, ніж було). Крім представників семи провідних держав (**Велика Британія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія**) у ній взяли участь глава Європейської ради Шарль Мішель, президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляйен та спеціально запрошені керівники **Австралії, Індії, Південної Кореї та ПАР**, а також нова генеральна директорка Світової організації торгівлі Нгозі Оконджо-Івеала.

¹ Атлантична Хартія – програмний документ, підписаний президентом США Ф.Д. Рузвельтом та прем'єр-міністром Великої Британії В. Черчиллем 14 серпня 1941 року, який встановлював бачення американо-британське бачення світового порядку після завершення Другої світової війни.

У фінальному комюніке саміту визначені наступні пріоритети²:

Припинення пандемії COVID-19 у 2022 році через посилення глобальних дій в боротьбі з нею та покращення охорони здоров'я у світовому масштабі. Головні пріоритети - прискорення впровадження безпечних і ефективних вакцин та забезпечення справедливого доступу до них; підтримка наукових інновацій та інвестування в дослідницькі потужності для скорочення періоду розробки діагностичних і лікувальних комплексів до 100 днів. Лідери G7 закликали до проведення другого етапу транспарентного *розслідування причин виникнення пандемії COVID-19, зокрема у Китаї*.

Підтримка процесів економічного відновлення та перенесення фокусу з прямих антикризових заходів на стимулювання сильного, стійкого, збалансованого та інклюзивного економічного зростання. Одним зі шляхів стабілізації розглядається підготовка до запровадження на глобальному рівні *мінімального податку на прибуток корпорацій* у розмірі 15%. Ця ініціатива покликана зупинити конкурентну боротьбу світових держав за пропозиції транснаціональним корпораціям найвигідніших схем оподаткування. Погоджена необхідність забезпечення принципів вільної торгівлі, що потребує *системного реформування і модернізації*, включно із СОТ.

Співробітництво щодо **підвищення безпеки глобального Інтернету**, посилення захисту вразливих даних, протидії мові ненависті із одночасним захистом прав людини та основних свобод. Було порушено питання «майбутніх кордонів» (*future frontiers*) між етикою, правами приватної особи та інтересами бізнесу і держави. З метою забезпечення вільного і безпечного кіберпростору, було вирішено протидіяти загрозі з боку *хакерських «програм-вимагачів»*.

Боротьба зі змінами клімату в рамках Паризької угоди. Лідери G7 заявили про намір розширити її щорічне фінансування до \$100 млрд. Залучені державні і приватні ресурси спрямовуватимуться на заходи із запобігання кліматичним змінам і забезпечення прозорості їх виконання, а головними отримувачами допомоги, у т.ч. для здійснення «зеленого переходу» стануть найменш забезпечені держави, що розвиваються. G7 зобов'язалися досягти нульового рівня викидів CO₂ не пізніше 2050 р. та відмовитися від вуглеводневої сировини в енергетиці вже у 2030-х рр.

Глобальна відповідальність і міжнародні дії. Учасники саміту засвідчили необхідність активізувати співпрацю задля підтримки демократії, у т.ч. через посилення *Механізму швидкого реагування G7 на виникнення загроз демократії*. Учасники саміту визнали особливу відповідальність найбільших світових економік за дотримання норм міжнародного права.

²CARBIS BAY G7 SUMMIT COMMUNIQUÉ. <https://www.g7uk.org/wp-content/uploads/2021/06/Carbis-Bay-G7-Summit-Communique-PDF-430KB-25-pages-3.pdf>

Окрема ремарка стосується **ролі Китаю** у питанні глобальної економічної конкуренції: зазначається необхідність вироблення колективних підходів у реагуванні на **неринкові дії**, які підривають основи прозорого і справедливого функціонування світової економіки. Декларується намір продовжувати співробітництво з КНР в сферах взаємних інтересів, зокрема питань зміни клімату та скорочення біологічного різноманіття. Водночас G7 і надалі відстоюватимуть права людини і забезпечення фундаментальних свобод у Китаї, особливо щодо **Сінцзяна та автономії Гонконгу**.

Вперше в форматі G7 документально закріплено заклик до **збереження стабільності в Тайванській протоці** та дотримання **статус-кво у Південно-Китайському і Східно-Китайському морях**.

Держави G7 заявили про зацікавленість у передбачуваних і стабільних відносинах з **Росією**, одночасно закликавши її припинити дестабілізуючу поведінку і зловмисні дії, зокрема щодо **втручання у демократичні системи інших держав**, «негайно розслідувати і переконливо **пояснити застосування хімічної зброї** на її території», наполягаючи на припиненні «систематичних репресій проти незалежного громадянського суспільства і ЗМІ». Висловлено вимогу притягнути до відповідальності кібер-злочинців, які здійснюють атаки з метою викупу та зловживають **віртуальною валютою** «для відмивання грошей».

Лідери G7 заявили про підтримку незалежності, суверенітету і територіальної цілісності **України** в межах її міжнародно визнаних кордонів, закликавши РФ «діяти у відповідності до міжнародних зобов'язань, **вивести російські війська зі східного кордону України та Кримського півострова**». Підтверджується теза про те, що Росія є **стороною конфлікту** на сході України, а не посередником, вказується на підтримку Нормандського процесу для забезпечення реалізації Мінських домовленостей.

Висловлено стурбованість атаками влади **Білорусі** на права людини, фундаментальні свободи і міжнародне право, зокрема в контексті інциденту з літаком Ryanair. Обіцяні спільні дії щодо притягнення до відповідальності винних і накладення на них санкцій, а також надання підтримки громадянському суспільству і незалежним ЗМІ. **Рекомендовано проведення в РБ нових вільних і чесних виборів**.

Серед інших міжнародних безпекових пріоритетів згадано: необхідність повної **денуклеаризації КНДР** і поновлення її діалогу із США з цього питання; відновлення **ядерної угоди з Іраном** та припинення розробки ним ракетної програми; заклик до політичного врегулювання і всеохоплюючого припинення вогню в **Афганістані**; важливість проведення вільних і справедливих виборів в Лівії (грудень 2021 р.); засудження військового перевороту в **М'янмі**.

Рішення, прийняті лідерами країн G7 сформували основу для порядку денного та рішень двох інших самітів, що відбулися пізніше – країн-членів НАТО та США-ЄС.

2. Підсумки саміту НАТО

Наступним заходом візиту президента США Дж.Байдена до Європи став саміт лідерів країн НАТО (14 червня 2021 р., м. Брюссель). Головний акцент заходу було зроблено на «відкритті нової глави» у трансатлантичних *відносинах* між союзниками. Лідери країн Альянсу продемонстрували усвідомлення *важливості укріплення трансатлантичних зв'язків*, послаблених у минулі роки, що стало можливим завдяки зміні адміністрації США та її налаштованості на діалог, його повернення в русло стабільності та багатосторонності (multilateralism).

Відповідні очікування підтвердилися у ході проведення зустрічі, а також на прес-конференції Дж.Байдена, під час якої пролунало запевнення американської сторони у *твердій і непохитній відданості Сполучених Штатів Альянсу та основам колективної безпеки*. У спільному комюніке наголошується надійності та послідовності у виконанні зобов'язань щодо статі 5 Північноатлантичного договору³. Підкреслюється, що стратегічні сили Північноатлантичного союзу, особливо США, є *вищою гарантією безпеки країн НАТО*.

У результаті зустрічі країни-члени НАТО окреслили такі ключові напрями діяльності в рамках трансатлантичного порядку денного на наступне десятиліття:

- використання НАТО як *трансатлантичного форуму для консультацій і спільних дій* з усіх питань, що стосуються індивідуальної та колективної безпеки;
- посилення можливостей Альянсу щодо колективної оборони євроатлантичного регіону, зміцнення потенціалу стримування і оборони;
- підвищення стійкості країн-членів, *розробка загальних цілей НАТО щодо стійкості* як орієнтирів для союзників;
- започаткування ініціатив щодо *сприяння технологічній співпраці між державами-членами Альянсу* (створення цивільно-військового Каталізатору оборонних інновацій для Північної Атлантики і Фонду інновацій НАТО);
- *поглиблення діалогу і практичної співпраці з партнерами НАТО* (ЄС, країнами-кандидатами, партнерами з АТР тощо) з метою утвердження здатності Альянсу зберігати міжнародний порядок;
- розширення програм підтримки країн-партнерів («від України та Грузії до Іраку та Йорданії») щодо *зміцнення їх потенціалу для відповідей на безпекові виклики*;
- підвищення уваги НАТО до питань кліматичних змін (розробка загальних цілей щодо скорочення викидів парникових газів, проведення регулярного діалогу на високому рівні з цієї проблематики, відкриття в Канаді Центру передового досвіду НАТО з питань клімату та безпеки після 2023 р.);

³ Передбачає, що напад на одну з держав членів НАТО розглядатиметься як напад на всіх членів Альянсу.

- узгодження *процесу розробки Стратегічної концепції НАТО-2030*, яка буде затверджена главами держав і урядів НАТО на наступній зустрічі на вищому рівні 2022 р. в Іспанії.

В оцінці міжнародного і регіонального безпекового середовища учасники заходу акцентували увагу на багатовимірності сучасних загроз, системній конкуренції з боку авторитарних держав, збільшенні кількості стратегічних викликів. Агресивні дії Росії розцінюються союзниками як *загроза євроатлантичній безпеці та солідарності*. Альянс відзначає нарощування Росією військової сили та ядерного потенціалу, її провокації поблизу кордонів НАТО, нарощування військової потужності в Криму та Калінінградській області, проведення гібридних операцій проти держав-членів і партнерів НАТО. Питання відносин Альянсу з Росією наразі *розглядається у ключі позиції США*, яка була висловлена президентом Дж.Байденом на прес-конференції за підсумками саміту. Попри відсутність націленості на конфлікт з Росією, американський президент запевнив у *готовності Альянсу відповідати на деструктивні дії РФ*.

Зростаючий вплив і зовнішня політика *Китаю*, його нехтування принципами прозорості і демократії, вважаються системними *безпековими викликами, що потребують спільної уваги всіх країн-членів Альянсу*. НАТО висловлює стурбованість швидкою модернізацією КНР своїх ядерних та інших військових спроможностей; використанням ним інструментів дезінформації; участю у військових навчаннях РФ в євроатлантичному регіоні; і головне – відсутністю прозорості у відносинах Альянсу з Китаєм. Попри це, союзники підкреслюють готовність підтримувати конструктивний діалог з КНР, зокрема у сферах, які становлять спільний інтерес (зокрема, питання зміни клімату).

Інші питання у рамках обговорення під час саміту стосувалися подальшого поступового збільшення бюджету НАТО (зокрема, військових, цивільних та інфраструктурних витрат); затвердження нової всеосяжної політики Альянсу з питань кіберзахисту для посилення потенціалу стримування і стійкості союзників; надання підтримки з боку НАТО Афганістану через проведення навчань та фінансову допомогу.

Учасники зустрічі не оминули увагою питання розвитку відносин з країнами-партнерами. Про них окремо було згадано як в комюніке за результатами проведення саміту, так і під час окремих виступів лідерів країн-членів НАТО. Для України на окрему увагу в цьому контексті заслуговує заява:

- запевнення Альянсу у *підтримці територіальної цілісності і суверенітету України* (а також Грузії та Молдови); невизнання незаконної окупації Росією Криму та засудження її дестабілізуючих дій в Україні;
- усвідомлення *повноти загрози з боку РФ* для безпеки Чорноморського регіону і всього євроатлантичного простору (разом із закликами до Москви припинити

- обмеження судноплавства в Чорному морі та перешкоджання доступу до Азовського моря і українських портів);
- **висока оцінка підходів України до врегулювання (деескалації) безпекових питань;**
  - підтвердження Альянсом рішення саміту в Бухаресті в 2008 р., про те, що **Україна стане членом НАТО через ПДЧ, який є невід’ємною частиною цього процесу** (аналогічна позиція раніше вже була висловлена союзниками щодо Грузії). При цьому в якості механізму, за допомогою якого Україна просуває пов’язані з членством реформи, згадуються Річні національні програми під егідою Комісії НАТО-Україна.
  - відзначення **прогресу у проведенні реформ в Україні**, а також запевнення у готовності НАТО надавати практичну допомогу у реформуванні сектору безпеки і оборони;
  - визнання важливості статусу України як партнера з розширеними можливостями для інтенсифікації військово-політичного співробітництва з Альянсом.

3. Підсумки саміту США - Європейській Союз

Політика нової адміністрації США щодо відновлення довіри та співробітництва з партнерами та союзниками знайшла подальше втілення на саміті США – ЄС за участю президента США Джо Байдена, президентки Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн та глави Європейської ради Шарля Мішеля. питання порядку денному саміту переважно повторили ті, що були розглянуті напередодні самітом G7 з урахуванням особливостей відносин США-ЄС⁴.

Завершення трансатлантичної торгової війни, розв’язаної за президентства Дональда Трампа. Учасники зустрічі домовились про припинення суперечки щодо державних субсидій конкуруючим виробникам літаків Boeing і Airbus яка протягом останніх 17 років розглядається у СОТ. Було також домовлено про п’ятирічну угоду щодо призупинення мит, які були накладені у відповідь на цю суперечку на низку виробників різноманітної продукції.

Обидві сторони заявили, що також будуть спільно аналізувати та розглядати «неринкову практику третіх сторін», яка може завдати шкоди їх секторам цивільної авіації. Сторони також домовилися співпрацювати для протидії «неринковій практиці Китаю в цьому секторі способами, що відображають наші стандарти добросовісної конкуренції».

Інша трансатлантичний торговий спір навколо мит на сталь і алюміній (які, на думку ЄС, були несправедливо накладені на європейських експортерів попередньою

⁴ EU-US summit statement: "Towards a renewed Transatlantic partnership", <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/06/15/eu-us-summit-statement-towards-a-renewed-transatlantic-partnership/>

адміністрацією США під приводом національної безпеки) має бути вирішена шляхом переговорів на вищому рівні до кінця поточного року

Для запобігання нових торгових воєн у майбутньому саміт прийняв рішення про *створення Ради з торгівлі і технологій*, мета якої - розширення торгівлі та інвестицій, запобігання складнощів у цій сфері, розвиток співпраці на благо економік всіх країн-учасниць, особливо у сфері цифрових технологій.

Китай - його економічне зростання, права людини і пандемія. Відносини США та ЄС з КНР *складатимуться з трьох складових – співробітництва* (на взаємовигідній основі в деяких сферах, особливо щодо боротьби зі зміною клімату, нерозповсюдження та вирішення деяких регіональних проблем); *конкуренції* (відносини з Китаєм в економічній галузі потребують застосування спеціальних інструментів контролю - щодо розвитку мереж 5G, для перевірки прямих іноземних інвестицій тощо); *суперництва* (у сфері забезпечення фундаментальних прав, людських цінностей і демократії).

Лідери Євросоюзу і Сполучених Штатів започаткували вироблення загального підходу до виклику становлення Китаю як технологічної наддержави. У зв'язку з цим створюється робоча група ЄС-США щодо кібербезпеки та збереження інформації.

Боротьба з пандемією COVID-19. Лідери США та ЄС домовились про конкретні заходи й проекти щодо припинення пандемії COVID-19. Було ухвалене рішення «просувати рівноправний і недорогий доступ до ефективних вакцин», щоб до кінця року донори зробили доступними 2 мільярди доз препаратів по всьому світу. Сторони домовилися створити робочу групу з вакцин від коронавірусу, а також прискорити прищепну кампанію у світі. Крім того, Європейський Союз і США взяли на себе зобов'язання *реформувати Всесвітню організацію охорони здоров'я* та погодили створення експертної групи, яка визначить, як найкраще безпечно відновити подорожі в епоху пандемії.

Кліматичні зміни. Для збереження клімату США і ЄС зобов'язалися створити *Групу щодо кліматичних дій високого рівня* з метою контролю за зменшеннями викидів парникових газів, просувати енергоефективні технології, відмовитися від вуглеводневих енергосистем до 2030 р. та забезпечити нульовий рівень викидів CO₂ не пізніше 2050 р., (що відповідає відповідним зобов'язанням ЄС та США). Учасники саміту засвідчили намір працювати над створенням Трансатлантичного альянсу зелених технологій, який би сприяв співпраці у розвитку та впровадженні технологій, заснованих на відновлюваній енергії.

Будівництво більш демократичного, мирного та безпечного світу. Учасники саміту домовилися підтримувати міжнародний порядок, «встановлений правилами, в основі яких знаходиться ООН; активізувати та *реформувати багатосторонні організації* там, де це необхідно, а також взаємодіяти з усіма, хто розділяє зазначені цілі». США та ЄС засвідчили намір підтримувати демократію по всьому світу, захищати свободу ЗМІ, розвивати «вільний і відкритий Інтернет», забезпечувати відповідальну поведінку в кіберпросторі та протистояти дезінформації.

Узгодження політики щодо Росії. Президент США та лідери європейських країн під час зустрічі обговорили застосування механізму узгодження політики щодо РФ. Сторони наголосили на тому, що вони єдині в своєму принциповому підході щодо цієї країни та *хотіли б більш передбачуваних відносин з нею*, однак готові *рішуче реагувати на російську шкідливу політику*. Учасники саміту засудили «безперервні дії Росії з підриву суверенітету України і Грузії» та закликали РФ припинити «згубну діяльність», а також вирішити питання з «так званим списком недружніх країн» та «забезпечити безпечне і продуктивне функціонування дипломатичних місій на своїй території. У комюніке саміту наголошується, що ЄС і США не закривають канали зв'язку для співпраці в сферах спільних з РФ інтересів, водночас «закликають Росію покласти край придушенню громадянського суспільства, опозиції і незалежних ЗМІ, а також звільнити всіх політичних в'язнів».

Політика щодо східних сусідів ЄС. Лідери США та Євросоюзу висловили рішучість «продовжувати підтримку суверенітету, незалежності і територіальної цілісності східних партнерів ЄС, та підтримувати Україну, Грузію і Молдову на шляху реформ». Учасники саміту згадали і ситуацію у Білорусі, пообіцявши притягнути режим О.Лукашенка до відповідальності за посилення наступу на права людини і фундаментальні свободи та за те, що «він поставив під загрозу безпеку польотів, вдавшись до безпрецедентної і неприйнятної зміни курсу європейського пасажирського літака під надуманим приводом з метою арешту журналіста - у рамках продовження наступу на інакодумців та свободу преси».

Партнерство у сферах безпеки й оборони. Учасники саміту привітали запрошення ЄС до США приєднатися до проекту «Військова мобільність» PESCO⁵ як важливий крок на шляху до більш тісного партнерства між Євросоюзом та Сполученими Штатами в галузі безпеки та оборони. Лідери взяли на себе зобов'язання працювати у напрямку створення Адміністративного механізму для співробітництва США з Європейським оборонним агентством (Administrative Arrangement for the US with the European Defence Agency) і домовились про спільну роботу з підвищення рівня амбіцій НАТО-ЄС для подальшого зміцнення «цього ключового стратегічного партнерства».

Крім того, сторони обговорили співпрацю в таких питаннях, як повернення до дії Іранської ядерної угоди, забезпечення стабільності в Арктичному регіоні, нерозповсюдження зброї масового ураження, ефективної міграційної політики тощо.

⁵ «Постійна структурна співпраця з питань безпеки та оборони», започаткована у 2017 році, розглядається як крок на шляху створення європейського оборонного союзу.